

การบูรณาการการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย

THE INTEGRATION OF COMMUNICATION FOR BUDDHISM PROPAGATION OF MONKS THROUGH SOCIAL MEDIA IN THAI SOCIETY

พระมหาชูชาติ จิรสุธโร, Phramaha Choochat Chirasuddho¹

E-mail: choochatchirasuddho@gmail.com

Received: October 26, 2021 Revised: March 7, 2022

Accepted: March 7, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการสื่อสารและสื่อออนไลน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสมัยพุทธกาลและปัจจุบัน เพื่อศึกษากระบวนการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยปัจจุบัน และเพื่อเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทยเชิงพุทธบูรณาการ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการลงภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-interview) ผลการวิจัยพบว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวันอย่างสะดวก รวดเร็วและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งมีหลักการและวิธีการที่ใช้ในการเผยแผ่ประกอบไปด้วย 1) การสอนแบบสัจฉาหรือการสนทนา 2) การสอนแบบบรรยาย 3) การสอนแบบตอบปัญหา และ 4) การสอนแบบวางกฎข้อบังคับ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นกลวิธีหรือเทคนิคในการสื่อสารไม่ว่าจะผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งในปัจจุบันมีวิธีการหลายวิธีในการสื่อสารทั้งวิธีการพูด วิธีการเขียน เป็นต้น จะต้องมีการใช้วิธีการสื่อสารโดยเริ่มจากปรัชญาขั้นพื้นฐานสำคัญในการเข้าถึงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวางในโลกออนไลน์ รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทำให้เข้าใจกระบวนการสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ เช่น Facebook, Youtube เป็นต้น ซึ่งสิ่งที่จะต้องมีการยกย่อง ส่งเสริม หรือถ่ายทอดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรมถือเป็นการส่งต่อการสืบสานด้านพระพุทธศาสนาที่จะช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาสืบไปคู่สังคมไทยตลอดกาลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: (การเผยแผ่พระพุทธศาสนา), (สื่อสังคมออนไลน์)

¹ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Abstract

The article consists of the following objectives: 1) to study concepts and theories of communication and social media for Buddhism propagation in the Buddha's lifetime and present, 2) to study the process and method for Buddhism propagating of Thai monks at present, and 3) to present a model of Buddhism propagating through social online of monks in Thai society based on Buddhist integration. This was qualitative research through a field study by an in-depth interview. From the study, it was found that social media using for propagating Buddhism has become seen in daily life due to its convenience and fast pace. It has also resulted in the changing of Buddhism propagation. The principles and methods for propagating are as follows: 1) teaching through conversation or discussion (*Sākacchā*); 2) teaching through lecture, 3) teaching through answering questions, and 4) teaching through laying down regulations. All of which are the strategies or techniques of communication through various media such as speech, writing and so on. The Buddhist methods of communicating must begin with the fundamental teaching as a key to access and propagate Buddhism widely in online world. A model of Buddhism propagating through social media must be possibly made to understand the process of communicating through various social media such as Facebook, YouTube, etc. A clear guideline for practicing must also be praised, supported, and passed on in a concrete manner as a way to propagate Buddhism in order to maintain and preserve Buddhism in Thai society for long lasting.

Keywords: (The Propagation of Buddhism), (Social Media)

1. บทนำ

เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้อุบัติตรัสมาสัมโพธิญาณ ที่อุรุเวลาเสนานิคม รัฐวิหาร ประเทศอินเดียในปัจจุบันทรงเสวยวิมุตติสุขอยู่ภายในบริเวณพระศรีมหาโพธิ์เป็นเวลา 49 วันทรงเริ่มวางแผนในการประกาศพระพุทธศาสนาในดินแดนชมพูทวีป ในสมัยพุทธกาลดินแดนในแถบนั้นยังมีแนวคิดและลัทธิดั้งเดิมที่มีการฝังรกรากอยู่ด้วยอายุที่ยาวนาน ได้แก่ ลัทธิพราหมณ์ โดยมีพวกพราหมณ์เป็นผู้กำหนด ความเชื่อถือของพวกพราหมณ์ได้ฝังรกรากลงในดินแดนนี้เป็นเวลาหลายพันปี² การที่พระพุทธเจ้าจะเผยแผ่หลักศาสนาหรือหลักธรรมใหม่ ๆ ได้มีการทบทวนหลักธรรมและตรวจดูอรรถาธิบายของเวไนยสัตว์เปรียบเหมือนดอกบัว 3 เหล่า บางดอกที่เกิดในน้ำ เจริญในน้ำ ยังไม่พ้นน้ำจมอยู่ในน้ำ³ โดยทรงใช้เวลาตลอดฤดูฝนแรกทรงรวบรวมพุทธสาวก ได้ 60 รูปแล้วทรงอบรมคุณธรรมแก่พระสาวกเหล่านั้นอย่างเพียงพอที่จะแยกย้ายกันออกไปประกาศพระพุทธศาสนายังดินแดนต่างๆ

ในสมัยพุทธกาลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระภิกษุหรือผู้เผยแผ่ต้องเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่ต่าง ๆ บางสถานที่ต้องใช้เวลาในการเดินทางเป็นระยะเวลายาวนานเป็นแรมเดือน เช่น ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ประเทศศรีลังกา การเสด็จไปยังประเทศศรีลังกาของพระพุทธเจ้าในการไปแสดงพระปฐมเทศนา⁴ และการไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมหินเถระ⁵ การแสดงหลักธรรมในสมัยก่อนเป็นการสื่อสารธรรมะจะบรรลุธรรมได้โดยการพบหน้าเท่านั้น ซึ่งมีจำนวนไม่มาก การเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือการอบรมพุทธศาสนิกชนให้เป็นคนดีประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในศีลธรรม ถือเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์โดยตรง⁶ บทบาทของพระสงฆ์ที่มีผลต่อสังคม คือ 1. บทบาทในเชิงสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์เป็นเพศบรรพชิตในพระพุทธศาสนาเป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ มีหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสอนและสืบต่อพระพุทธศาสนาโดยตรง 2. บทบาทผู้ทรงไว้ซึ่งคุณวิเศษ เป็นบทบาทของพระสงฆ์โดยการปลุกฝังศรัทธา เพื่อความเชื่อและศรัทธาทงด้านจิตใจได้บำเพ็ญพุทธทานุสสติ ได้ระลึกถึงพระธรรมได้บำเพ็ญธัมมานุสสติ และได้ระลึก

²จางงศ์ ทองประเสริฐ, **แผนการกู้อิสรภาพของเจ้าชายสิทธัตถะ**, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2537), หน้า 61-62.

³ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) 4/9/14.

⁴ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร รศ., **พระพุทธศาสนาในศรีลังกา**, พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร : หจก. เซน ปรีณัตติง, 2551), หน้า 3.

⁵เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

⁶พระเทพโสมภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต), **ขอบฟ้าแห่งความรู้**, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2548) หน้า 114.

ถึงคุณพระสงฆ์ได้บำเพ็ญสังฆานุสสติ 3. บทบาทนักบริหารศรัทธา เป็นการสร้างความเชื่อถือในตัวบุคคลนั้นเช่นเรื่องความสามารถของตัวบุคคล ในการสร้างศรัทธาของพระสงฆ์ในปัจจุบันแต่ละรูปแบบแตกต่างกันตามบริบทของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4. บทบาทแห่งผู้นำแห่งจิตวิญญาณ พระสงฆ์จะใช้วิธีแสดงธรรมในการสั่งสอนพุทธบริษัทโดยการให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหรือหยิบยกประวัติในสมัยพุทธกาลที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและสามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตโดยให้พุทธบริษัททั่วไปนำไปใช้⁷ บทบาทนี้มีความสำคัญในการดำรงอยู่และความเจริญรุ่งเรืองในการสืบต่อของพระพุทธศาสนาจนถึงปัจจุบัน และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยในอดีตที่ผ่านมา วัดเป็นศูนย์กลางของสังคมโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาส่วนใหญ่เป็นเพียงการสื่อสารระดับบุคคล กลุ่มคนหรือในที่สาธารณะก็ยังคงเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในวงแคบๆ ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในสมัยนั้น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีวิธีการหลายวิธี ทั้งวิธีการพูด วิธีการทำตัวอย่างให้ดู วิธีการเขียน แต่ไม่ว่าจะเผยแผ่ด้วยวิธีการใดๆ การเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาจะเป็นพระภิกษุสงฆ์ หรือ อุบาสก อุบาสิกา นักเผยแผ่ต้องมีพุทธวิธีในการสอนโดยเริ่มจากปรัชญาขั้นพื้นฐานอันได้แก่ กัลยาณมิตรและมีสติปัญญา ที่ประกอบด้วยหลักของนักเผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียน ที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะเป็นกัลยาณมิตรเพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ผู้เผยแผ่กับผู้ฟัง หรือ ผู้สอนกับผู้เรียนนั้น ต้องประสานสัมพันธ์กัน มีความกรุณาต่อกัน ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ สื่อสังคมออนไลน์บนโลกอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook, You tube, คอมพิวเตอร์และโทรศัพท์เคลื่อนที่เข้ามามีอิทธิพลในการใช้ชีวิตประจำวันกับคนและสังคมโลก เป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวางภายใต้บริบทและแนวโน้มของประชากรโลกที่จะใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ ดังนั้นความสำคัญของเรื่องการเผยแผ่หลักคำสอนพระพุทธศาสนาผ่านสื่อออนไลน์ต้องเป็นไปอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งไม่เป็นการบิดเบือนพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎกเพื่อดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

ดังนั้นเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปประกอบไปด้วยปัญหาต่างๆความเจริญทางเทคโนโลยีการ สื่อสารสมัยใหม่ คือ สังคมออนไลน์ เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมาก ทำให้การเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปด้วยทั้งรูปแบบและวิธีการ ตลอดทั้งการประยุกต์เนื้อหาสาระให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันพระสงฆ์ไทยทำหน้าที่การเผยแผ่พุทธธรรมะเพื่อประโยชน์แก่สังคมในยุคปัจจุบันมีรูปแบบและวิธีการและพฤติกรรมการณ์นำเสนอที่แตกต่างกัน เช่น การโพสต์รูปภาพ การอัพโหลดวีดีโอ การแชร์ และ การแสดงความคิดเห็น ผ่านสื่อต่างๆ เช่น

⁷ พระครูวินัยธรจักษ์ ศรีจารุเมธีญาณ, สัญญาเคนาภูมิและวิทยาเจริญศิริ, “บทบาทพระสงฆ์ไทยในสังคมยุคโลกาภิวัตน์”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1, มกราคม-เมษายน 2559, (พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559) : หน้า 275-287.

Facebook, You tube, จะพบในรูปแบบสื่อทัศน์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ บทความ และภาพนิ่ง รูปแบบสื่อ
โสตทั้งฟังและมองเห็นตลอดจนถึง หลักพุทธธรรมของคนที่สนใจและต้องการศึกษาสารธรรมแบบ
กะทัดรัดรวดเร็วทันใจ ต้องเข้าไปศึกษาในเฟซบุ๊ก ถ้าต้องการสารธรรมแบบยาววิชาการ เนื้อหา
ครบถ้วน มีแหล่งที่มาอ้างอิง ต้องเข้าไปศึกษาในเวปไซด์ ถ้าต้องการดูคลิปวิดีโอ ทั้งภาพและเสียง
ต้องเข้าไป ศึกษาในยูทูป เป็นต้น

จากการกล่าวมาข้างต้นจะพบประเด็นปัญหาที่จะได้รับการแก้ไขด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้
สนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคม
ออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย” เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
และการประยุกต์ใช้การสื่อสารในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมช่วยในการแก้ปัญหาสังคมได้
ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งและระดมความคิดเห็นให้พุทธศาสนิกชนตระหนักถึงการประพฤติปฏิบัติชอบตามหลัก
พระพุทธศาสนาเพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนาให้ได้ปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบันต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการสื่อสารและสื่อออนไลน์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
สมัยพุทธกาลและปัจจุบัน

2.2 เพื่อศึกษากระบวนการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยปัจจุบัน

2.3 เพื่อบูรณาการการสื่อสารเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของ
พระสงฆ์ในสังคมไทย

3. วิธีการดำเนินการวิจัย/รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยผู้วิจัยได้
ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในด้านเนื้อหาเอกสารและสัมภาษณ์ (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล
สำคัญเชิงลึก (Key Informants) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับด้านการใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแผ่
พระพุทธศาสนา ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 16 คนในการสัมภาษณ์ครั้งนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Key Informant) และ
ภาพสนาม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยแบบเจาะจง
(Purposive Sampling) โดยได้เลือกจากพระสงฆ์ที่มีบทบาทในเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคม
ออนไลน์ โดยได้จัดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสายธรรมะอารมณ์ดี กลุ่มสาย
นักวิชาการสายคัมภีร์ และกลุ่มสายปฏิบัติการ ที่มียอดติดตามตามสื่อต่างๆ ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์
ปัจจุบัน และเป็นที่ยอมรับของผู้รับฟังหรือรับชม และผู้ชำนาญการด้านการควบคุมการใช้การสื่อสาร
ออนไลน์ และผู้รับสาร โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

(In-Depth interview) ที่ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของบุคคลที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและมีความเชี่ยวชาญในด้านการใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (Key Informants) ในการขอสัมภาษณ์เก็บข้อมูลดังนี้ คือ

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มพระภิกษุสงฆ์ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มียอดติดตามที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน จำนวน 3 รูป ได้แก่

1. พระมหาสมปอง ตาลปุตฺโต
2. พระครูปลัดสุวัฒนวิจิตรคุณ
3. พระครูปลัดบัณฑิต อินฺทเมธี

2. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มสายนักวิชาการสายคัมภีร์ในการเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มียอดติดตามที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน จำนวน 3 รูป ได้แก่

1. พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ท่าน ว. วชิรเมธี)
2. พระไพศาล วิสาโล
3. พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ

3. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มสายปฏิบัติในการเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มียอดติดตามที่มีชื่อเสียงในปัจจุบัน จำนวน 2 รูป ได้แก่

1. พระมหาชาครินทร์ กิตฺติเมธี
2. พระมหาอดุลย์ เขมปญฺโญ

4. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ชำนาญการด้านการควบคุมการใช้การสื่อสารสังคมออนไลน์ จำนวน 5 คน

1. นายศุภฤกษ์ วิเชียรปัญญาตำแหน่ง ผู้ช่วยบรรณาธิการเว็บไซต์เดลินิวส์ออนไลน์
2. นายฐิติชัย อัญญาวัชระ ตำแหน่ง ที่ปรึกษาชมรมนักข่าวสายเทคโนโลยีสารสนเทศ (ITPC)
3. นายเอกสุภา วงษ์แก้วจันทร์ ตำแหน่ง บรรณาธิการเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์
4. รศ.ดร. นำทิพย์ วิภาวิน ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานห้องสมุดระบบบริการสารสนเทศมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

5. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้รับสารผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรับข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 คน

- 1) นายมานะชัย บุญเอก
- 2) นายจิรัชย์ มูลทองโร่ย
- 3) นางสาวพัฒน์นรี ฉัตรพิสุทธิ์
- 4) นางสาวมาร์ติน วิประภิต

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวทางในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและงานวิจัยเกี่ยวกับผ่านการสื่อสารสังคมออนไลน์ สร้างขึ้นตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ทราบถึงทัศนะที่เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา จากนั้นกำหนดเป็นกรอบปัจจัยที่ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา
2. สร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบปัจจัยที่กำหนดเพื่อนำไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากนั้นนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาพร้อมทั้งรับข้อเสนอแนะ
3. ปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัยและให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
4. นำเครื่องมือที่ผ่านการแนะนำและผ่านผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง
5. นำแบบสัมภาษณ์ไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ แล้วนำผลที่ได้มาเรียบเรียงและปรับปรุงแก้ไขและนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำข้อมูลไปใช้ต่อไป
6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ในเชิงคุณภาพ สรุปผลการวิจัย

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้ขออนุญาต และเข้าพบกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามกำหนด จากนั้นจึงอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา และจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ และเริ่มสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามแบบสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้ และเนื่องจากแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด จึงสามารถที่จะตั้งคำถามที่มีลักษณะเจาะลึกลงไปในเรื่องละเอียดต่าง ๆ ได้อีก ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือจากผู้ทรงคุณวุฒิในการดำเนินการวิจัย
2. ขอสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ผู้บริหารระดับสูงในองค์กรการสื่อสารทางสังคมออนไลน์ด้วยการใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียงใช้เทปวีดิทัศน์และสมุดโน้ตในการจดแต่ละประเด็น เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างต่อเนื่องและอยู่ในกรอบของวัตถุประสงค์ในการวิจัย

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 16 รูป/คน เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกในประเด็นการสื่อสารออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทยและ การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

4. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปสังเคราะห์ วิเคราะห์เชิงคุณภาพต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพและภาคสนาม คือ ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำมาจำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นสำคัญ โดยอาศัยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและจัดบันทึกลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาเป็นแนวทางในการจำแนกข้อมูล ต่อจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มารวบรวม สังเคราะห์วิเคราะห์ สรุปประเด็นสำคัญ และอธิบายความเชื่อมโยงกันโดยการเขียนในเชิงพรรณนาเป็นการเขียนเรียงความโดยสอดแทรกความรู้สึกจากสภาพความเป็นจริงลงไปและประยุกต์เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันให้ทันสมัยเข้าใจง่ายสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในสังคม

4. ผลการวิจัย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอดีตหลังจากที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว ภารกิจอันยิ่งใหญ่ของพระพุทธองค์คือ การชี้แนะแนวทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้องแก่มวลประชากร เพื่อความสุขสงบแก่ชีวิตและสังคม แม้ว่าจะยากลำบากเพียงใดก็ตาม พระองค์ใช้เวลาที่มีอยู่ตลอดพระชนม์ชีพ 45 พรรษาในการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนจนพุทธศาสนาแพร่หลายในแคว้นต่างๆ มีประชาชนศรัทธาเลื่อมใสและอุทิศตนเป็นพุทธสาวกนับถือพระพุทธศาสนาจำนวนมาก พระพุทธองค์มิได้จำกัดบุคคลในการเทศน์สอนว่าเป็นชนชั้นวรรณะใด เพศใด อาชีพใด หรืออายุวัยใด ทรงแสดงธรรมแก่บุคคลทุกระดับไม่จำกัดขอบเขตหากมีความสามารถที่จะรับรู้ธรรมได้ ก็ทรงให้โอกาสเสมอ จนมีพุทธศาสนิกชนทุกระดับ ตั้งแต่พระราชามหากษัตริย์ จนถึงคนอนาถา ทั้งวรรณะพราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ ศูทรและจัณฑาล พุทธธรรมได้แทรกซึมอยู่ในบุคคลทุกกลุ่ม ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ สิทธิเสรีภาพของบุคคลได้ถูกเปิดออกโดยหลักการของพุทธศาสนา จึงถือว่าการเผยแผ่สิ่งที่ตั้งงามเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโลกโดยแท้จริงทั้งพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาด้วย ทั้งในด้านที่เป็นเครื่องมือในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการสื่อสารสนทนาสั่งสอนธรรมะกับบุคคลต่างๆ เนื่องจากมีความสะดวกสบาย และประหยัดรวดเร็ว โดยใช้เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (Youtube) เป็นต้น พบว่ามีพระสงฆ์ที่ใช้เฟซบุ๊ก ในการสื่อสารอยู่เป็นจำนวนมากแสดงให้เห็นว่า เฟซบุ๊ก หรือ ยูทูบ มีบทบาทสำคัญต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์มากเพื่อใช้ในทางที่เหมาะสมต่อสมณะสาธูป เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาใช้ระบบสื่อสังคมออนไลน์ (Online Social Media) เช่น อีเมล เฟซบุ๊ก แชนnel ฯลฯ จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีรายละเอียดสรุปผลวิจัยได้ดังนี้

4.1 แนวคิด ทฤษฎีการสื่อสารและสื่อออนไลน์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สมัยพุทธกาลและปัจจุบัน

การสื่อสารออนไลน์ คือการแลกเปลี่ยนความหมายระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปซึ่งจะเกิดขึ้นหรือเป็นผลสำเร็จมีความเข้าใจตรงกันเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายมีการรับรู้ความต้องการและทัศนคติอย่างเดียวกันกระบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลและความเข้าใจระหว่างคนสองคนหรือกลุ่มคนสื่อสารจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีข่าวสารข้อมูลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญข่าวสารข้อมูลจะอยู่ในรูปต่างๆเช่นคำพูดข้อเขียนภาพสัญลักษณ์ ฯลฯ นอกจากนี้การสื่อสารยังต้องประกอบไปด้วยความเข้าใจในความหมายของข่าวสารข้อมูลและประสบผลสำเร็จประกอบด้วย

1) ผู้ส่งสาร (Source) คือ กลุ่มบุคคลผู้เริ่มต้นส่งสารไปให้อีกบุคคลหนึ่งหรือเป็นผู้ส่งสารผ่านช่องทางหนึ่งไปยังผู้รับสารดังนั้นพฤติกรรมของการสื่อสารจากภายในเพื่อจะให้ผู้รับสารด้วยรูปแบบใดก็ตามมีผลเป็นอย่างไรและผู้ส่งสารนั้นมีความสำคัญในการนำไปเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของตน

2) สาร (Message) คือ เรื่องราวที่แสดงออกโดยใช้ภาษาหรือสัญลักษณ์ใดๆก็ตามที่สามารถทำให้เกิดความรู้ร่วมกันได้หรือเป็นสาระเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้ส่งสารเกิดความคิดที่จะถ่ายทอดความรู้นั้นไปสู่การรับของผู้อื่น (ผู้รับสาร) หรือสารนี้อาจจะเป็นทั้งคำพูดรูปภาพตัวหนังสือเครื่องหมายและกิริยาท่าทางต่างๆ

3) สื่อ คือ สิ่งที่ทำหน้าที่นำสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารอาจจะเป็นวจนภาษาหรืออวจนภาษาก็ได้ซึ่งสื่อนี้มีบทบาทในการเป็นตัวกลางให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารติดต่อกันได้โดยสื่อที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสาร

4) ผู้รับสาร คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้รับข้อมูลความคิดความรู้สักขย

ที่ผู้ส่งสารส่งมาโดยสามารถกำหนดรู้และเข้าใจความหมายเนื้อหาของสารไม่ว่าจะเป็นวจนภาษาหรืออวจนภาษานอกจากนี้ผู้รับสารยังสามารถเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ส่งสารได้ในกรณีที่ผู้รับสารมีปฏิกริยาตอบสนองกลับไปสู่ผู้ส่งสารการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือการเปิดเผยหลักธรรมที่พระพุทธองค์ได้ทรงตรัสรู้ให้ปรากฏแก่ชาวโลกวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่โดยตรงของพุทธศาสนิกชน ภายใต้หลักการและวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงให้แนะแนวทางไว้ในหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า 1) การสอนแบบสากัจฉาหรือการสนทนา 2) การสอนแบบบรรยาย 3) การสอนแบบตอบปัญหา 4) การสอนแบบวางกฎข้อบังคับสิ่งเหล่านี้เป็นกลวิธีหรือเทคนิคการสอนเป็นอย่างยิ่งประกอบด้วย เช่น การยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบการเปรียบเทียบกับข้ออุปมา การใช้อุปกรณ์การสอนการทำเป็นตัวอย่างหรือสาธิตให้ดูการเล่นภาษาเล่นคำและใช้คำในความหมายใหม่ เป็นต้น ส่วนคุณสมบัติของผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาและยอมปฏิบัติตามในคำสอนอย่างน่าอัศจรรย์ โดยผู้สอนพึงมีคุณสมบัติที่ปรากฏภายนอกและคุณสมบัติภายในได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง รูปร่างหน้าตาและคุณสมบัติภายใน มีความกรุณาอดทน มีความยุติธรรม มีความประพฤติที่น่าเคารพ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ผู้เผยแผ่พึงปฏิบัติและเพื่อให้

เกิดความรู้ ความเข้าใจในหลักพุทธธรรม ต้องรู้จักภูมิสติปัญญาของผู้ฟัง เพื่อจะได้สอนให้ถูก ประเด็นทั้งภาคทฤษฎีดำรงตนอยู่ในองค์คุณของนักเผยแผ่ที่ดีเพื่อยังศรัทธาความเลื่อมใสและให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพสูงสุดในกระบวนการสื่อสารออนไลน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหลังจากตรัสรู้ธรรมแล้วพระพุทธองค์ทรงมีพระทัยที่จะสั่งสอนหลักธรรมนั้นแก่สัตว์ทั้งหลาย ดังนี้ 1) เป็นการเปิดเผยพระสัทธรรมให้ปรากฏแก่ชาวโลก 2) เป็นการชี้แนะแนวทางปฏิบัติเพื่อเข้าถึงความหลุดพ้น 3) เป็นการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ 4) เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 5) เป็นการรักษาและสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา

4.2 กระบวนการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยปัจจุบัน

กระบวนการสื่อสารพุทธธรรมในโลกออนไลน์ องค์ประกอบการสื่อสารธรรมจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง หากว่าองค์ประกอบไม่สมบูรณ์ ผู้ที่รับสารไปยังผู้ส่งสารจะเกิดความไม่เข้าใจกัน ดังนั้นแล้วองค์ประกอบควรประกอบไปด้วย ดังนี้ การเผยแผ่หลักคำสอนพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต้องเป็นไปอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมรวมทั้งไม่เป็นการบิดเบือนพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎกเพื่อดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาสืบต่อไปการสื่อสารของผู้คนในโลกใบนี้เป็นการสื่อสารที่ไร้พรมแดน คือ การรับข่าวสาร เป็นไปด้วยความรวดเร็ว ทันใจ และทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นช่องทางหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และเฟซบุ๊ก (Facebook) ยูทูบ (Youtube) เสนอข่าวความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้อย่างต่อเนื่องในปัจจุบันในการใช้สื่อออนไลน์กลายเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวันทำให้ทราบข้อมูลข่าวสารของกันและกันระหว่างปัจเจกบุคคลกับบุคคลเป็นไปอย่างรวดเร็วและยังสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายต่างๆในการสื่อสารต่างๆ การเผยแผ่พระธรรมคำสอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถทำให้เข้าถึงประชาชนได้ง่ายและกว้างขวางมากที่สุดไม่จำกัดเวลาและสถานที่ผู้ใช้ที่อยู่ที่ไหนเวลาใดก็สามารถที่จะเข้าไปศึกษาพระธรรมคำสอนได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นที่ทำงานที่บ้านหรืออยู่ในต่างประเทศผู้สร้างสื่อควรตระหนักถึงความสำคัญของการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องไม่บิดเบือนจากความเป็นจริงและไม่ส่งผลกระทบต่อด้านพุทธศาสนาโดยตรงคือตัวบุคคลที่นับถือหลักคำสอนพระพุทธศาสนาโดยไม่มีเวลาที่จะเรียนรู้ตนเองเพราะสนใจต่อสิ่งที่เป็นเหตุให้เกิดอกุศลที่มาทางประตูทั้ง 6 คือ ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางร่างกาย และทางจิตใจ

4.3 รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทยเชิงพุทธบูรณาการ

รูปแบบและแนวทางในการสื่อสารถือว่ามีสำคัญต่อการดำรงชีวิตของพระสงฆ์และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ต้องมีการอาศัยการสื่อสารเป็นปัจจัยหลักจึงทำให้มีการสื่อสารมีความสำคัญต่อหน้าที่สำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่วนการสื่อสาร หมายถึงกระบวนการส่งข่าวสารข้อมูลต่างๆซึ่งมีผลทำให้เข้าใจและมีความรู้สึกร่วมกันในกระบวนการสื่อสาร การเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ จำเป็นต้องมีบุคลิกภาพที่ดีหมายถึงความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร มีที่ทานที่ใช้แล้ว

มีการตอบมาที่พอใจในสิ่งนั้น มีคนชอบหรือเอาไปทำต่อผู้ส่งสารต้องมีความน่าเชื่อถือในสิ่งนั้นในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ (เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ดาวเทียม และ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

ดังนั้นรูปแบบและแนวทางในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของผู้ส่งสารหรือนักเผยแพร่ต้องมีคุณสมบัติตามหลักพุทธธรรมโดยใช้หัวข้อธรรมให้ถูกต้องซึ่งผู้ส่งสารต้องมีคุณสมบัติคือรู้จักกาลเทศะหรือบริบทในแต่ละพื้นที่ในการที่จะสื่อสารออกไปหาผู้รับสารและยังมีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารที่เป็นในทางก่อประโยชน์แก่ผู้รับสารในสังคมนั้นด้วยและต้องมีความรับผิดชอบในการสื่อสารของตน ดังนั้นแนวทางการปฏิบัติของผู้ส่งสารจึงต้องนำเสนอเนื้อหาสาระที่ดีและทำให้ชีวิตดีขึ้นมีความสุขนำไปสู่การแก้ปัญหาและเป็นประโยชน์ไม่ก่อให้เกิดโทษต่างๆ ส่วนแนวทางปฏิบัติในการส่งสารคือทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรแก่ผู้รับสารผู้ส่งสารจึงจำเป็นต้องมีการปฏิบัติชอบฝึกฝนตนเองตามแนวหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา

กล่าวโดยสรุปได้ว่ารูปแบบและแนวทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อออนไลน์ของพระสงฆ์ต้องประกอบด้วย ดังนี้

1) เผยแพร่พระพุทธศาสนาในช่องทางโซเชียลเฟสบุ๊ก (Facebook) โดยใช้เป็นทำภาพนิ่งหรือเป็นสื่อวิดีโอสด (Live) และยูทูบ (Youtube) เป็นกิจกรรมที่พระสงฆ์ได้จัดงาน เช่น งานบรรพชาสามเณร งานอุปสมบท งานวันมาฆบูชา งานวันวิสาขบูชา งานสวดมนต์ข้ามปีโดยสอดแทรกหัวข้อธรรมนั้นๆ และขยายใจความในหัวข้อธรรมให้เข้าใจง่ายโดยใช้ภาษาในการสื่อสารแบบร่วมสมัยและเปิดช่องทางให้มีการถามตอบทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้กับความต้องการของผู้รับสาร

2) เผยแพร่พระพุทธศาสนาในช่องทางโซเชียลในไลน์แอด (Line @) โดยใช้เป็นทำภาพนิ่งหรือเป็นสื่อวิดีโอสดเป็นกิจกรรมที่วัดนั้นๆ ได้จัดงานเช่นงานบรรพชาสามเณรงานอุปสมบทงานวันมาฆบูชางานวันวิสาขบูชางานสวดมนต์ข้ามปีโดยสอดแทรกหัวข้อธรรมนั้นๆและขยายใจความในหัวข้อธรรมให้เข้าใจง่ายโดยใช้ภาษาในการสื่อสารแบบร่วมสมัย

3) เผยแพร่พระพุทธศาสนาในช่องทางโซเชียลในเว็บไซต์ (www.) โดยใช้เป็นทำภาพนิ่งหรือเป็นสื่อวิดีโอสดเป็นกิจกรรมที่วัดนั้นๆ ได้จัดงาน เช่น งานสำคัญทางพระพุทธศาสนา โดยสอดแทรกหัวข้อธรรมนั้นๆและขยายใจความในหัวข้อธรรมให้เข้าใจง่ายโดยใช้ภาษาในการสื่อสารแบบร่วมสมัย

4) ดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลกอย่างจริงจังและต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเว็บไซต์ห้องสมุดพระพุทธศาสนาโลกให้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

5) การฝึกอบรมแก่พระสงฆ์สามเณรและผู้ที่เกี่ยวข้องโดยทั่วไปเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อการเข้าถึงและเผยแพร่พระพุทธศาสนา รวมถึงกำหนดแนวปฏิบัติในการใช้

คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่เหมาะสมถูกต้องตามพระธรรมวินัยสำหรับพระสงฆ์สามเณรในปัจจุบัน

6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดสำนักสงฆ์ที่มีความพร้อมเป็นที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ไอทีชุมชนและเป็นศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาผ่านระบบ E-Learning รวมถึงจัดเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมด้วย

7) พัฒนา Course Ware หรือแอปพลิเคชันที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมะสำหรับแท็บเล็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่เผยแพร่ในทุกระดับชั้นการศึกษาและประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจ

8) สนับสนุนให้วัดต่างๆทั่วประเทศมีเว็บไซต์ของวัดเพื่อเป็นการสื่อสารสองทางกับประชาชนซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้คนมีความใกล้ชิดธรรมะมากขึ้นทั้งนี้โดยภาครัฐควรเป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนชื่อเว็บไซต์และการเช่าพื้นที่จัดเก็บข้อมูลของเว็บไซต์

9) ควรมีองค์กรและผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานและตรวจสอบเนื้อหาของธรรมะที่เผยแพร่ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะทางเว็บไซต์ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจได้ว่าเนื้อหานั้นมีความถูกต้องตามพระไตรปิฎก

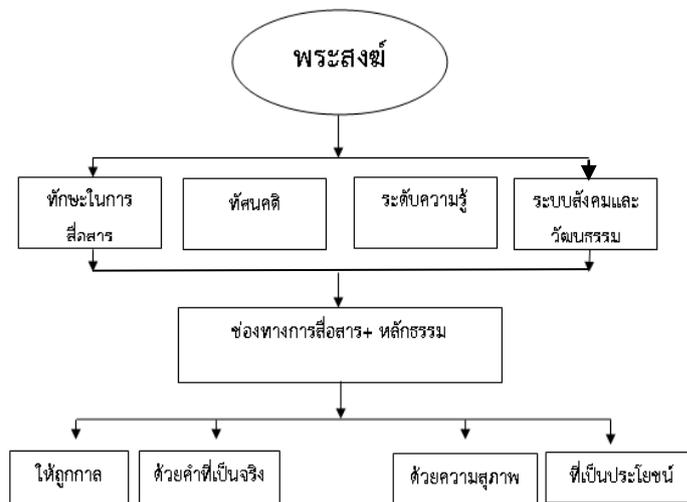
10) สนับสนุนให้มีการแปลหนังสือธรรมะเป็นภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาอังกฤษแล้วนำขึ้นเผยแพร่ทางเว็บไซต์หรือในรูปแบบ E-Book เพื่อให้ผู้ที่สนใจโดยเฉพาะชาวต่างประเทศสามารถเข้ามาศึกษาได้ด้วยตนเอง

รูปแบบการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ประกอบไปด้วยรูปแบบสื่อทัศน์ รูปแบบโสต รูปแบบโสตทัศน์ ที่สำคัญต้องมียุทธศาสตร์ประกอบของรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรม คือ เนื้อหาธรรมะถูกต้อง ถูกใจ สม สมัยและได้ประโยชน์สำหรับผู้รับสาร มีการนำเสนอที่ตรงเป้าหมาย เข้าใจง่าย ตัวผู้สื่อสารธรรมะจำเป็นต้องเป็นผู้รู้ดี มีความชำนาญในการเผยแพร่และรูปแบบต้องมีความเชื่อมโยง และสัมพันธ์และดำเนินตามกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม คือ รูปแบบต้องมีความชัดเจนการสื่อสารพุทธธรรม ต้องเด่นชัด รูปแบบต้องมีการสื่อสารพุทธธรรมต้องโดนใจ ตลอดจนถึงรูปแบบต้องเนื้อหา การสื่อสารพุทธธรรมต้องโดดเด่น และ รูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมต้องมีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรมอีกประการหนึ่งองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารพุทธธรรม นั้นสำคัญอย่างยิ่ง เพราะรูปแบบจะสมบูรณ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง และ ผู้รับสาร และท้ายที่สุดต้องมีการประเมินตรวจสอบรูปแบบการสื่อสารพุทธธรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ด้วยการตรวจสอบจากความมั่นคง และ ความคงอยู่ของ เพจบุ๊ก ยูทูป ที่เป็นสื่อต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์

5. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการการสื่อสารเพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย ทำให้ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ว่าธรรมะใน

พระพุทธศาสนามีบทบาทในการหล่อหลอมความรู้สึกนึกคิดของพุทธศาสนิกชนไทยมาเป็นเวลาช้านาน ยิ่งความสงบสุขพอเพียงให้เกิดขึ้นจนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมแบบชาวพุทธแต่เมื่อโลกมีความเจริญทางวัตถุอย่างยิ่งยวด เป็นยุคแห่งสังคมข่าวสารหรือสารสนเทศ (Information Age) เกิดปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัด คือ การไหลเวียนข่าวสารระหว่างประเทศต่างๆ ดำเนินไปอย่างรวดเร็วและหลากหลายพระสงฆ์ในปัจจุบันจำเป็นต้องใช้สื่อเป็นช่องทางในการเผยแผ่พุทธธรรมให้มากขึ้นรูปแบบและแนวทางต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัยเพื่อให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นไปได้ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วโลก ซึ่งสิ่งจำเป็นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องประกอบไปด้วย ยกย่อง, ส่งเสริม, พัฒนา, ผลิต, ลดช่องว่าง, ปลุกฝัง, และธรรมาภิบาล ดังนี้

ดังนั้นหลักการทั้ง 7 อย่างที่กล่าวมาแล้วจึงจำเป็นต้องมีการยกย่อง ส่งเสริม หรือถ่ายทอดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรมที่เพื่อคนรุ่นใหม่จะได้เจริญรอยตามถือเป็นการส่งต่อการสืบสานด้านพุทธศาสนาที่จะช่วยทำนุบำรุงพุทธศาสนาสืบไปคู่สังคมไทยตลอดกาลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. แผนการกู้ยืมสภาพของเจ้าชายสิทธัตถะ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2537.

ชูศักดิ์ ทีพย์เกสร รศ..**พระพุทธศาสนาในศรีลังกา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : หจก. เซน
ปรินต์ติ้ง, 2551.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต).**ขอบฟ้าแห่งความรู้**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นต์ติ้ง,
2548.

พระครูวินัยธรจักรีศรีจารุเมธีญาณ. สัญญาเคนาภูมิและวิทยาเจริญศิริ.“**บทบาทพระสงฆ์ไทยใน
สังคมยุคโลกาภิวัตน์**”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ 4 ฉบับที่ 1, มกราคม-เมษายน
2559. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจิตต์ วันจันทร์), **พุทธปรัชญา**, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, 2547.

ดาณูภา ไชยพรธรรม.**เทคโนโลยีดาบสองคม**. กรุงเทพมหานคร: มายิกสำนักพิมพ์,2556.

